

MAATSCHAPPIJLEER

Havo 4

RECHTSSTAAT

Paragraaf 1 **Recht en rechtvaardigheid**
Wat hebben rechtsnormen, rechtvaardigheid en de rechtsstaat met elkaar te maken?

rechtsnormen

zijn gedragsregels die:

- wettelijk zijn vastgelegd door de overheid
- verplichtend voorschrijven hoe men in de maatschappij met elkaar behoort om te gaan

Het is belangrijk dat de rechtsnormen zo veel mogelijk overeenkomen met de opvattingen die mensen hebben over goed en kwaad

rechtvaardigheid

is juist en eerlijk handelen

- In de rechtspraak moet de rechter allereerst de wetten toepassen en vervolgens uitgaan van rechtvaardigheid, d.w.z. uitgaan van eerlijkheid en redelijkheid

rechtsstaat

is een staat, waarin:

- de wetten worden vastgesteld door een meerderheid van de gekozen volksvertegenwoordiging
- de wetten moeten worden nageleefd door zowel burgers als bestuurders
- de wetten burgers beschermen tegen de macht van de staat/overheid
- onafhankelijke rechters beoordelen of wetten zijn/worden overtreden

Rechtsgebieden

Alle regels die door de overheid zijn vastgelegd in wetten worden “het recht” genoemd.

Binnen “het recht” wordt onderscheid gemaakt tussen publiek recht en privaatrecht (= burgerlijk recht).

<p>Publiek recht gaat over: * de inrichting van de staat + * de relatie tussen burgers en overheid</p>		<p>Privaat recht = burgerlijk recht gaat over: * de betrekkingen tussen personen onderling [conflicten tussen <u>natuurlijke personen</u> <u>en/of</u> <u>rechtspersonen</u>]</p>
---	--	--

↓ (onderverdeling in)

↓ (onderverdeling in)

staatsrecht		personen- en familierecht
bestuursrecht		ondernemingsrecht
strafrecht		vermogensrecht

Zorg dat je van elk van onderverdelingen een korte omschrijving met voorbeeld kunt geven

Paragraaf 2 De grondbeginselen
Wat zijn de fundamenteën van onze rechtsstaat?

De uitgangspunten van de Nederlandse rechtsstaat zijn:

①	voorkomen van machtsmisbruik door bestuurders	→ door de scheiding van machten
②	grondwet gaat uit van gelijkwaardigheid van alle burgers	→ discriminatieverbod
③	grondrechten voor alle burgers	→ grondrechten in de grondwet
④	wetten leggen beperkingen op aan het overheidsoptreden	→ legaliteitsbeginsel

① Voorkomen van machtsmisbruik

De rechtsstaat heeft als doel machtsmisbruik door bestuurders te voorkomen.

Er is sprake van machtsmisbruik als bestuurders hun positie en hun bevoegdheden gebruiken om op een onrechtvaardige (= oneerlijke en onredelijke) manier hun macht uit te oefenen.

Die oneerlijke manier kan bijv. zijn:

- bestaande regels/wetten afschaffen zonder akkoord van de volksvertegenwoordiging
- nieuwe regels/wetten invoeren zonder akkoord van de volksvertegenwoordiging
- corruptie
aannemen van geld, goederen of diensten in ruil voor het doen van dingen die volgens de wet verboden zijn
- gebruik van intimidatie, manipulatie of geweld

Om machtsmisbruik door bestuurders te voorkomen geldt in westerse landen als uitgangspunt de uitgewerkte opvatting van de Franse edelman **Charles de Montesquieu**.

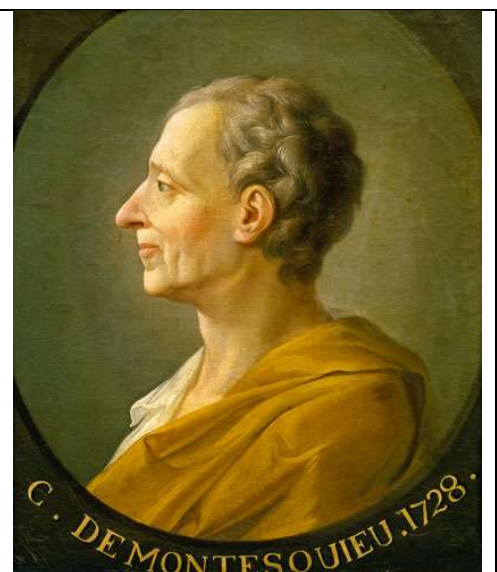
Charles de Montesquieu schreef in 1748 een beroemd geworden (kritisch) boek over de bedoeling van wetten.

Daarin werkte hij het idee uit van splitsing van de bestuursmacht in drie delen: "trias politica".

Dit houdt in dat:

1. de belangrijkste overheidsbevoegdheden worden gescheiden over drie verschillende instanties
2. die drie instanties ten opzichte van elkaar in evenwicht zijn
3. elke instantie aan de andere verantwoording moet afleggen

1 = scheiding 2 = balans ["balances"] 3 controle ["checks"]

De machtscheiding in theorie

- **wetgevende macht**

de gekozen volksvertegenwoordiging maakt de wetten waaraan de bestuurders en de burgers zich moeten houden

[en de wetgevende macht controleert de uitvoerende macht]

- **uitvoerende macht**

de regering moet er voor zorgen dat de wetten worden uitgevoerd in de praktijk geven ministers hun ambtenaren opdracht toe te zien op de uitvoering van de wetten die door het parlement zijn vastgesteld en om overtredingen te melden)

- **rechterlijke macht / rechtsprekende macht**

- rechters beoordelen of de wet is overtreden [door natuurlijke personen, rechtspersonen of door de overheid]
- rechters zijn bevoegd om wetsovertreders te bestraffen
- rechters doen uitspraak in conflicten (bijv. bij burgerlijk recht)

[en de rechterlijke macht controleert de wetgevende macht]

De onafhankelijkheid van rechters houdt in dat rechters bij het nemen van hun beslissingen:

- geheel zelfstandig beslissingen nemen op basis van de wet(ten)
- dat geen enkele overheidsinstantie de rechter mag beïnvloeden
- geen verantwoording hoeven af te leggen aan:
 - de wetgevende macht = parlement
 - de uitvoerende macht = regering

De onafhankelijkheid van rechters wordt gewaarborgd doordat rechters benoemd worden "voor het leven".

Rechters kunnen door de regering of het parlement niet ontslagen worden.

De machtscheiding in Nederland is in de praktijk minder strikt gescheiden dan de theorie

want: ministers zijn betrokken bij het maken van wetsvoorstellen

② Grondwet en gelijkheidsbeginsel

De grondwet wordt ook wel “constitutie” genoemd.

De grondwet is de wet (de basis, de grond, het fundament), waarin de belangrijkste regels staan voor het regeren van een land. Het gaat om:

- de indeling van het bestuur
- de bevoegdheden van het staatshoofd
- de bevoegdheden van de regering
- de bevoegdheden van de gekozen volksvertegenwoordiging (= parlement)
- de rechten en plichten van de burgers
- het gelijkheidsbeginsel

Artikel 1 van de Nederlandse Grondwet geeft het gelijkheidsbeginsel aan:

Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.

Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht of op welke grond dan ook, is niet toegestaan

③ Grondrechten

De grondrechten zijn (de basis, de grond, het fundament) de belangrijkste rechten van individuele burgers tegenover de staat.

De grondrechten worden over het algemeen ingedeeld in twee soorten grondrechten:

- **klassieke grondrechten**

Dat zijn “vrijheidsrechten” die de burgers beschermen tegen te veel inmenging van overheidswege.

De overheid mag zich met allerlei zaken niet bemoeien. Voorbeelden:

- vrijheid van briefgeheim
- vrijheid van godsdienst
- vrijheid van onderwijs(keuze)
- vrijheid van meningsuiting
- vrijheid van nieuwsgaring
- vrijheid van vereniging
- vrijheid van vergadering en betoging

- **sociale grondrechten**

Dat zijn verplichtingen tot ingrijpen van de overheid met als doel de burgers (sociale) bescherming te bieden en in staat te stellen een menswaardig bestaan op te bouwen. Voorbeelden:

- recht op onderwijs
- recht op sociale zekerheid
- recht op volksgezondheid
- recht op werkgelegenheid
- recht op rechtsbijstand

De vrijheid van burgers wordt begrensd: burgers hebben ook plichten.

④ Legaliteitsbeginsel

[legaliteit = wettig, wettelijkheid]

Het gaat om een “grondregel” van de rechtsstaat.

In het algemeen houdt dat uitgangspunt in dat de overheid de vrijheid van burgers alleen mag beperken als wordt voldaan aan belangrijke voorwaarden.

Het gaat dan om regels, die

- staan in wetten die door de gekozen volksvertegenwoordiging zijn vastgesteld
- die gelden voor iedereen

Dat betekent dat elke handeling van de overheid gebaseerd moet zijn op wetgeving. Wetten kunnen niet met terugwerkende kracht worden ingevoerd.

Het legaliteitsbeginsel is voor de overheid vooral belangrijk in het strafrecht en houdt in dat de overheid:

- alleen opsporingsmiddelen mag inzetten als de wet daar mogelijkheden voor biedt
- alleen mag laten vervolgen, als een burger van tevoren in de wet had kunnen lezen dat zijn gedrag strafbaar zou zijn

Voorbeelden van het legaliteitsbeginsel in het Wetboek van Strafrecht zijn:

- **strafbaarheid**

Artikel 1 WvStrafrecht *Geen feit is strafbaar dan uit kracht van een daaraan voorafgegane wettelijke strafbepaling.*

De rechter moet (daarom) bij het opleggen van een straf altijd aangeven op welke wetsbepalingen de straf is gebaseerd

- **strafmaat**

In de wet staat voor elk strafbaar feit de maximum straf vermeld
Een hogere straf mag niet geëist (OvJ) en niet opgelegd (rechter) worden

- **“ne bis in idem” regel** [“niet twee keer voor hetzelfde (feit)”]

De regel dat een verdachte kan niet opnieuw worden vervolgd of gestraft kan worden als bij een eerdere rechtszitting het vonnis vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging was.

Sinds 1 oktober 2013 geldt de regel “ne bis in idem” niet langer in alle gevallen. Toen is de “**Wet Herziening ten nadele**” van kracht geworden.

Dit betekent dat een verdachte alsnog vervolgd kan worden, ook al was het eerdere vonnis voor hetzelfde strafbare feit vrijspraak of ontslag van rechtsvervolging.

- De Hoge Raad bepaalt of de zaak over gedaan mag worden.
Vervolging (“voor de tweede keer”) kan worden ingesteld als er nieuw bewijs is, waardoor die de rol van de gewezen verdachte in een nieuw daglicht komt.
Dat kan door het beschikbaar komen van nieuw forensisch bewijs, zoals DNA.

De **Wet Herziening ten nadele**” geldt in de praktijk alleen voor zeer ernstige misdrijven, zoals moord of verkrachting

Paragraaf 3 **Strafrecht: de opsporing**
Wat is de rol bij het opsporen van criminaliteit van (1) de politie en van (2) het Openbaar Ministerie?

De rechtsstaat is er op gericht dat de overheid niet te véél macht mag krijgen/hebben.

In de rechtsstaat moet de overheid zorgen voor

→ **Rechtshandhaving** = het in stand houden van de rechtsorde en het toezien op de naleving van de wetten, zodat er sprake is van openbare orde en veiligheid.
(dat kan door optreden van de politie en door het instellen van strafvervolging)

Om rechtshandhaving af te dwingen heeft de overheid wettelijke bevoegdheden
Die bevoegdheden worden dwangmiddelen genoemd

Voorbeelden in het Wetboek van Strafvordering

- . art. 52 (staande houden)
 [= naam, datum + plaats geboorte, adres vragen]
- . art. 53 en 54 (aanhouden)
- . art. 55a (naar identiteit vragen)
- . art. 56 (onderzoek aan lichaam en kleding)
- . art. 58 (in verzekering stellen)
- . art. 61a 1a (het maken van vingerafdrukken)
- . art. 61a 1g (plaatsing in een observatiecel)
- . art. 94, 95 en 134 (inbeslagneming)

geweldsmonopolie in een rechtsstaat is de overheid als enige bevoegd om geweld te gebruiken als het gaat om rechtshandhaving

→ **Rechtsbescherming** = waarborgen van de bescherming van burgers tegen

- machtsmisbruik en willekeur door de overheid

 +
 (andere burgers)

Die rechtsbescherming is vastgelegd in wetten en in rechtspraak

Wetboek van Strafrecht en Wetboek van Strafvordering

Strafrecht valt onder het publiek recht.

In het Wetboek van Strafrecht en in het Wetboek van Strafvordering zijn de rechtsregels vastgelegd die bepalen:

- welk gedrag strafbaar is
- welke straffen daarvoor gegeven kunnen worden en
- volgens welke procedures recht gesproken wordt

Wetboek van Strafrecht

opsomming van alle strafbare feiten en de straffen die daarvoor opgelegd kunnen worden

Wetboek van Strafvordering

alle regels die door de politie en door het Openbaar Ministerie gevolgd moeten worden bij de opsporing en bij de vervolging van strafbare feiten

Strafbare feiten [= delicten]

Een strafbaar feit is een gedraging

- van een natuurlijk persoon of rechtspersoon
- die wettelijk omschreven is [in het Wetboek van Strafrecht]
- die in strijd met het recht is
- die aan schuld is te wijten /verwijtbaar is

Onderverdeling van strafbare feiten”:

I	misdrijf	→ strafbaar feit van de zware soort [ernstige inbreuk op de rechtsorde]
II	overtreding	→ strafbaar feit van de minder ernstige soort

Het meest objectieve onderscheid tussen misdrijven en overtredingen is de plaatsing van de delicten in het Wetboek van Strafrecht → Boek 2 bevat de misdrijven
→ Boek 3 bevat de overtredingen

Betekenis van het begrip criminaliteit in het Nederlandse strafrecht

criminaliteit = Alle handelingen en gedragingen (zowel doen als nalaten) die de wetgever strafbaar heeft gesteld.

Veel woorden die betrekking hebben op de rechtspraak komen uit het Latijn

delict = een strafbaar feit → Latijn *delictum* = misslag, vergrijp, fout

criminaliteit = misdaad / misdadigheid → Latijn *criminalis* = met misdrijf in verband staande

penitentiaire inrichting = gevangenis → Latijn *paenitenter* = berouw tonen

Opsporing van strafbare feiten: politie

De taken van de politie zijn:

- opsporen van strafbare feiten
- handhaving van de openbare orde
- hulpverlening

Opsporen van strafbare feiten door de politie

De politie krijgt kennis van

strafbare feiten en van personen die verdacht worden van het plegen van strafbare feiten door

- I eigen waarneming / constatering
- II door aangiftes
- III door tips

Dwangmiddelen van de politie zonder dat andere instanties toestemming hoeven te geven

- verdachte staande houden [= vragen naar persoonsgegevens]
- verdachte aanhouden [= arresteren]
- verdachte fouilleren aan kleding en aan lichaam [niet in lichaam!]
- verdachte zes uur ophouden voor verhoor
- goederen in beslag nemen

Dwangmiddelen van de politie na uitdrukkelijke toestemming van de officier van justitie

- binnentreden van een woning → er moet een "last tot binnentreding" zijn
- huiszoeking doen → er moet een "huiszoekingsbevel" zijn
- verdachte langer dan zes uur vasthouden

Bijzondere opsporingsbevoegdheden van de politie

In 2000 is de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden [BOB] in werking getreden

Door de Wet bijzondere opsporingsbevoegdheden [BOB] is het Wetboek van Strafvordering uitgebreid met veel nieuwe opsporingsbevoegdheden:

- * stelselmatige observatie
- * infiltratie
- * pseudokoop of pseudodienstverlening
- * undercover stelselmatig inwinnen van informatie
- * afluisteren en opnemen vertrouwelijke communicatie
- * onderzoek van communicatie d.m.v. geautomatiseerde apparatuur
- * het mogen opeisen van gegevens

In december 2016 heeft de Tweede Kamer ingestemd met het wetsvoorstel computercriminaliteit III

De regering vindt dat die wet nodig is om de politie meer bevoegdheden te geven bij de digitale opsporing van misdrijven. Door die "hackwet" krijgt de politie toestemming om op afstand "in te breken" op servers, computers en mobiele telefoons bij verdenking van strafbare feiten. Het zou vooral gaan om het opsporen van ernstige misdrijven, zoals cybercriminaliteit, terrorisme, mensenhandel en kinderporno.

Als de politie je telefoon hackt, kunnen ze precies zien waar je bent, ze kunnen foto's en video's van je telefoon halen en zelfs je camera inschakelen.

Privacy-organisaties verzetten zich fel tegen de invoering van de "hackwet".

Verdachte: verhoor, heenzending en voorarrest

Het voorarrest van een verdachte bestaat uit verschillende fasen, die elkaar opvolgen. Hoe langer het voorarrest duurt, des te zwaarder worden de eisen die aan verdenking gesteld worden.

Als een verdachte bekent of als het opsporingsonderzoek is afgesloten, bestaat de mogelijkheid dat de verdachte in vrijheid de terechtzitting kan afwachten.

In chronologische volgorde kunnen de volgende fasen in het voorarrest worden toegepast.

- **ophouden voor verhoor** om een verklaring af te leggen (max. 6 - 15 uur)
Binnen deze termijn moet de verdachte worden heengezonden of in verzekering zijn gesteld (als de politie nog nader onderzoek moet doen)
- **inverzekeringstelling** (max. 3 dagen, eventueel 1x verlenging met 3 dagen)
Dit besluit wordt genomen door de officier van justitie
- **bewaring** (max. 14 dagen)
De rechter-commissaris beoordeelt of de inverzekeringstelling rechtmatig is geweest en of er ernstige bezwaren bestaan voor de feiten waarvan de verdachte wordt beschuldigd. Dat moet meer zijn dan een redelijk vermoeden dat de verdachte het strafbare feit heeft gepleegd
Andere redenen voor vasthouden:
 - Ernstig gevaar voor vlucht
 - Gevaar voor belemmering van het onderzoek
 - Eerdere veroordeling van minder dan 5 jaar
 - Gevaar voor herhaling van een strafbaar feit waarop 6 jaar of meer maximale gevangenisstraf staat
 - Ontstaan van maatschappelijke onrust omdat op het strafbare feit 12 jaar of meer gevangenisstraf staat
- **gevangenhouding** (max. 90 dagen)
Binnen de 14 dagen van de bewaring moet de raadkamer van de rechtbank beoordelen of er voldoende ernstige bezwaren bestaan voor het langer voortduren van het voorarrest (telkens verlenging max. 3 mnd)
- **terechtzing**

Opsporing van strafbare feiten en vervolging: Openbaar Ministerie en officier van justitie

Proces-verbaal

- Een officiële melding bij de politie van een voorval / gebeurtenis en ondertekening daarvan
- De melding kan via internet of in persoon gedaan worden
- In een proces-verbaal staan feiten vermeld, die beoordeeld moeten of het gaat om delict(en)
- De politie stuurt alle processen-verbaal naar de officier van justitie

Openbaar Ministerie

Het OM maakt samen met de rechters deel uit van de rechterlijke macht

Het Openbaar Ministerie [OM] heeft als taken:

- I strafbare feiten opsporen en vervolgen
- II uitvoeren van vonnissen van de rechters
 - zoals: zorgen voor betalen van boetes
 - zorgen voor uitzitten van gevangenisstraffen
 - zorgen voor verrichten van taakstraffen

Het OM werkt nauw samen met politie en andere opsporingsdiensten.

Het OM is dus geen ministerie in de gebruikelijke zin van het woord.

Officier van justitie

Een officier van justitie is ambtenaar bij het OM en geeft leiding aan opsporing van strafbare feiten en is belast met het instellen van een eventuele strafvervolging

!! → De officier van justitie moet ook onderzoek doen naar omstandigheden die in het voordeel van de verdachte zijn

Een ander woord voor officier van justitie is openbare aanklager

De officier van justitie moet namens de Nederlandse samenleving

- I leiding geven aan het opsporingsonderzoek van de politie
- II op wettige en overtuigende wijze bewijzen tegen verdachten verzamelen
- III bij de rechtbank een straf eisen tegen de verdachte(n)

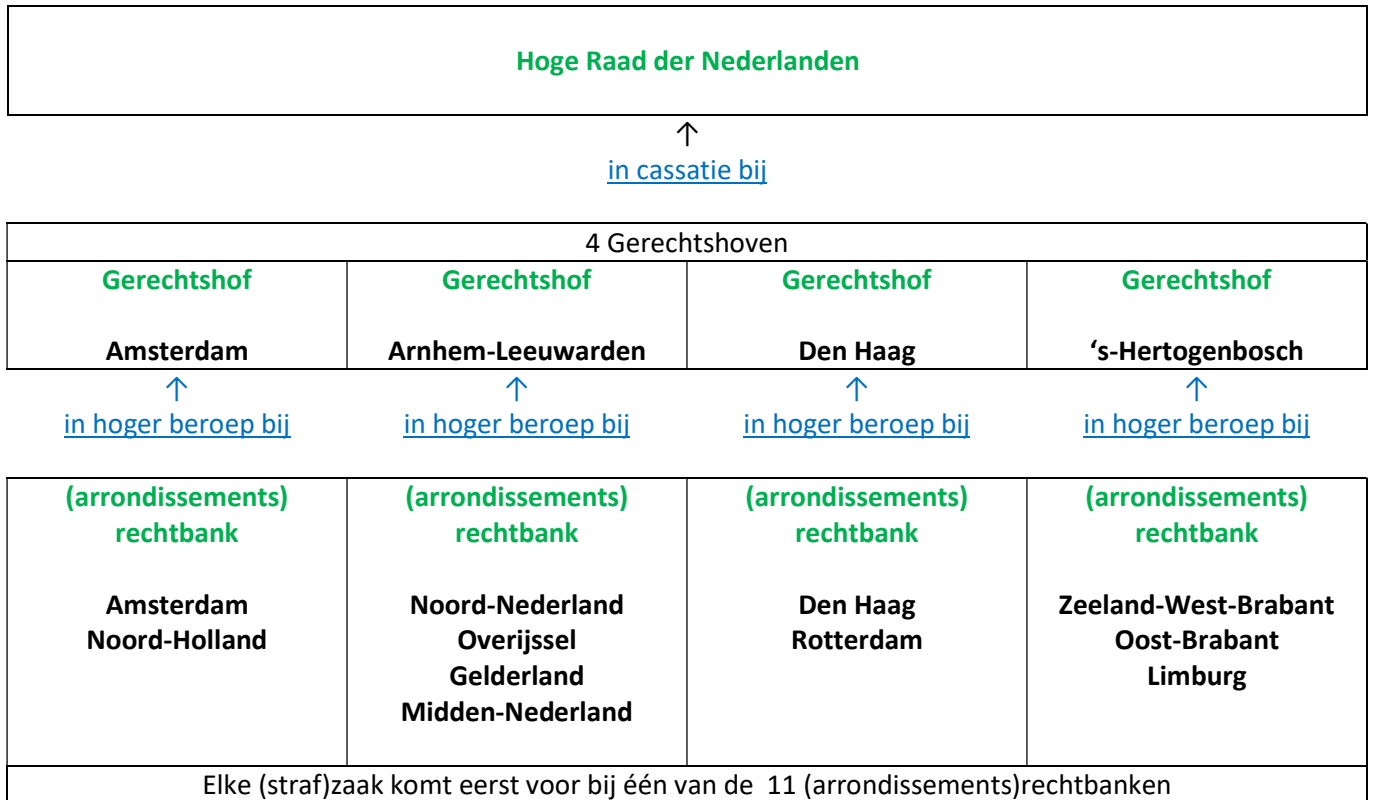
Na afloop van het opsporingsonderzoek

Na afronding van het opsporingsonderzoek heeft de officier van justitie drie keuzemogelijkheden:

- ① **seponeren** afzien van rechtsvervolging
 - omdat
 - *er al genoeg gestraft is [media-aandacht]
 - *er geen of te weinig bewijs is
 - *het feit te onbelangrijk gevonden wordt
- ② **schikkingsvoorstel doen** strafvoorstel doen [boete, taakstraf] zonder tussenkomst van een rechter als verdachte weigert volgt alsnog een vervolging
- ③ **vervolging instellen** dagvaarding om voor de rechtbank te verschijnen [met vermelding van wanneer en waar]
 - +
 - tenlastelegging [de vermelding van de strafbare feiten waarvan men verdacht wordt]

Paragraaf 4 Strafrecht: de rechter
Wat gebeurt er als een strafzaak bij de rechter komt?

De regionale organisatie van de rechtspraak in Nederland
in (arrondissements)rechtbanken, gerechtshoven en de Hoge Raad der Nederlanden

Bij elk van de 11 rechtbanken is voor

<u>lichte strafzaken</u>	→ politierechter
[alleen]	→ doet uitspraak direct
maximaal 1 jaar gevangenisstraf
<u>zware strafzaken</u>	→ meervoudige strafkamer
[drie rechters]	→ doet uitspraak 14 dagen na de zitting

Strafzittingen van de rechtbank zijn openbaar

Dat wil zeggen dat iedereen die belangstelling heeft voor de zitting kan komen kijken, inclusief media. In bijzonder gevallen kan de rechter besluiten een zaak “achter gesloten deuren” te behandelen. Dat kan op verzoek van de verdachte, van de officier van justitie of door een besluit van de rechter(s) zelf. Zittingen waarbij een minderjarige verdachte terecht staat vinden in het algemeen “achter gesloten deuren” plaats.

In elke strafzaak gaat het om “waarheidsvinding”

Als de ingebrachte bewijzen - naar het oordeel van de rechter - niet “wettig en overtuigend” zijn, mag er geen veroordeling volgen.

Hoger beroep = de strafzaak wordt nog een keer helemaal overgedaan

Cassatie = onderzocht wordt of de regels van het recht [= de procedures] juist zijn toegepast

Terechtzitting = de behandeling van het strafbare feit door de rechter

Elke rechtszaak bestaat uit vaste onderdelen

- ① **Opening** **door de rechter**
 - loopt de persoonsgegevens van de verdachte door
 - deelt mee dat verdacht goed moet opletten
 - deelt mee dat verdachte niet verplicht is vragen te beantwoorden n.
- ② **Tenlastelegging** **door de officier van justitie**
 - legt uit aan de rechter van welk strafbare feiten ten laste zijn gelegd in de dagvaarding
- ③ **Onderzoek ter zitting** **door de rechter**
 - stelt vragen over de verdenking aan de verdachte
 - stelt vragen over de persoonlijke omstandigheden van de verdachte
 - stelt vragen aan getuigen
 - stelt vragen aan deskundigen
 - laat aan de verdachte stukken zien [documenten/voorwerpen]

 - de officier van justitie en de advocaat kunnen vragen stellen aan getuigen en deskundigen

 - de benadeelde partij / slachtoffer krijgt gelegenheid om een slachtofferverklaring voor te lezen of om zelf te vertellen over de gevolgen die hij of zij heeft ondervonden van het misdrijf
- ④ **Requisitoir*** **door de officier van justitie**
 - geeft zijn/haar visie op de zaak en verwoordt het maatschappelijk ongenoegen
 - [bijv. “rechtsorde is geschokt” / “samenleving beschermen”]
 - moet “wettig en overtuigend” aantonen dat verdachte schuldig is
 - eindigt zijn/haar verhaal met de strafeis
 - d.w.z. verzoekt de rechter om een straf of maatregel op te leggen
 - [maar de officier van justitie kan in uitzonderlijke gevallen ook vragen om vrijspraak]
 - de strafeis moet in verhouding staan met wat gebeurd is
- ⑤ **Pleidooi** **door de advocaat [=raadsman of raadvrouw]**
 - probeert onschuld aan te tonen of verzachtende omstandigheden in te brengen
- ⑥ **Laatste woord** **door de verdachte**
 - bijv. onschuld bepleiten of spijt betuigen
- ⑦ **Sluiting onderzoek** **door de rechter**
- ⑧ **Uitspraak / vonnis** **door de rechter**

* Requisitoir → spreek uit als reekwiesietoor

Straffen en maatregelen voor jongeren

Jongeren tussen de 12 en 18 jaar die een strafbaar feit plegen, worden gestraft volgens het jeugdstrafrecht.

De rechter kan door het adolescentenstrafrecht het jeugdstrafrecht ook toepassen op jongvolwassenen tot 23 jaar.

HALT-verwijzing

De betekenis van HALT:

HALT = stop

→ [met het plegen van strafbare feiten]

HALT = Het ALternatief

→ [voor het risico van een strafblad door veroordeling]

HALT geldt voor jongeren vanaf 12 tot 18 jaar die een strafbaar feit hebben gepleegd.

De HALT-straf is een vrijwillig alternatief om een echte straf of maatregel te voorkomen.

Voor een verwijzing naar HALT gelden voorwaarden:

- ouders en jongere moeten akkoord zijn met de verwijzing naar HALT
- eventuele schade moet vergoed worden
- er moet excuus worden gemaakt aan slachtoffers
- het moet gaan om een licht strafbaar feit
[bijv. vernieling of openbare dronkenschap]
- niet goed meewerken → strafbare feit alsnog naar de officier van justitie

Taakstraf voor jongeren

Een veroordeling door de rechter tot een taakstraf voor jongeren kan bestaan uit:

- een werkstraf (onbetaalde arbeid) maximaal 240 uur
- een leerstraf (een leerproject) maximaal 480 uur
- of een combinatie hiervan

De Raad voor de Kinderbescherming begeleidt jongeren met een taakstraf.

De rechter kan naast de taakstraf ook een boete of jeugddetentie van maximaal 3 maanden opleggen.

Gedragsbeïnvloedende maatregel [= GBM]

Een GBM bestaat uit een of meer trainingen of behandelingen. De jongere moet dan training volgen om te leren van drugs of alcohol af te blijven. De jeugdreclassering houdt toezicht op het verloop van de GBM.

Boete

Jeugddetentie = gevangenisstraf voor jongeren

Jongeren die veroordeeld zijn tot jeugddetentie komen in een justitiële jeugdinrichting.

Voor jongeren tussen de 12 en de 15 jaar is dat maximaal 1 jaar.

Voor jongeren van 16 of 17 jaar is dat maximaal 2 jaar.

Tijdens de jeugddetentie moeten de jongeren naar school.

Er zijn ook speciale lessen tijdens de jeugddetentie, zoals sociale vaardigheden leren en training in agressiereductie [= vermindering van woede]

Strafmaat

Bij de strafmaat wordt met diverse zaken rekening gehouden, zoals:

- beveiliging van de samenleving
- de noodzaak van vergelding
- afschrikking [van de dader en van potentiële daders]
- de kans op herhaling (recidive)
- het belang van het slachtoffer
- resocialisatie-mogelijkheden
- kosten voor de samenleving

Zorg dat je weet wat de volgende woorden betekenen:

- **etnisch profileren** = het onevenredig vaak staande houden van burgers op grond van hun zichtbare etnische achtergrond en/of huidskleur, zonder dat de politie daar een objectieve en redelijke rechtvaardiging / onderbouwing voor heeft
- **jurisprudentie** = het geheel van uitspraken van rechters (over een reeks van jaren) de jurisprudentie vormt een richtlijn voor de uitspraken van rechters in latere, soortgelijke gevallen.
- **preventie** = maatregelen die bedoeld zijn om te voorkomen dat iemand een misdrijf pleegt
- **preventief fouilleren** = * het fouilleren van (alle) personen zonder dat die verdacht worden van een strafbaar feit
* mag alleen in speciaal aangewezen gebieden met een veiligheidsrisico [bijv. omgeving voetbal stadion, in een uitgaansgebied]
→ meer dan gemiddeld risico van wapenbezit
→ meer dan gemiddeld risico van verstoring openbare orde
* de burgemeester moet heel precies aangeven om welk gebied het gaat
- **recidive** = recidive betekent letterlijk herhaling het gaat om het opnieuw plegen van strafbare feiten na een veroordeling? recidivecijfers geven aan in welke mate mensen na een veroordeling in herhaling vallen
- **reclassering** = organisatie(s) gericht op de begeleiding van daders met het doel om (nieuw) crimineel gedrag te voorkomen/ te verminderen
- **repressie** = het opleggen van (zware) straffen na het plegen van
- **resocialisatie** = de ondersteuning en begeleiding van gedetineerden om hun terugkeer in de samenleving veilig te laten verlopen (en die voorbereiding begint al tijdens het uitzitten van hun straf)

Paragraaf 5 Burgerlijk recht
Wanneer valt een kwestie onder het burgerlijk recht en hoe verloopt zo'n zaak

Burgerlijk recht gaat over gerechtelijke procedure tussen personen en/of rechtspersonen onderling, die een geschil [= conflict] hebben en dat ter beoordeling voorleggen aan de rechter.

Er is een eisende partij [de eiser] legt een zaak voor aan de rechter en brengt via een deurwaarder een dagvaarding uit aan de gedaagde en in de dagvaarding staat:

- de eis / vordering
- de motivatie
- tijdstip en plaats van de rechtszaak

Er is een gedaagde partij [de gedaagde] moet zich voor de rechtbank verweren tegen de eis in de dagvaarding en kan

- een tegenvordering indienen

eerst → is er een schriftelijke ronde waarbij beide partijen aan elkaar en aan de rechter hun standpunten bekend maken

daarna → volgt de mondelinge behandeling voor de rechter de rechter zal bij beide partijen aftasten of er misschien ruimte is voor een schikking.

Als de eiser en de gedaagde er [op voorstel van de rechter] niet samen kunnen of willen uitkomen, dan doet de rechter uitspraak.

Kort geding en bodemprocedure in het burgerlijk recht

Een kort geding is een versnelde en vereenvoudigde procedure in het burgerlijk recht en die procedure heeft betrekking op spoedeisende zaken. Een kort geding kan zelfs in het weekeinde voor de rechter worden gebracht en de rechter neemt altijd snel een beslissing in het conflict. Vaak is dat binnen twee weken, soms zelfs nog dezelfde dag. De rechter geeft in een kort geding is altijd een voorlopig oordeel.

Een bodemprocedure Als één of beide partijen na een uitspraak in kort geding alsnog een definitieve uitspraak wil(len) - en dat kan in het burgerlijk recht heel lang duren - dan kan/kunnen de partij(en) naar de rechtbank voor het voeren van een bodemprocedure.

Dwangsom

Bij een kort geding kan de eisende partij vragen om het opleggen van een dwangsom. Dat is een geldbedrag dat bijv. per dag betaald moet worden door degene die door de rechter in het ongelijk is gesteld.

Een dwangsom is een “drukmiddel” om de veroordeelde partij te dwingen zich te houden aan de uitspraak van de rechter.

Paragraaf 7 Rechtsstaat ter discussie
Op welke manieren kan de rechtsstaat onder druk komen te staan?

Door botsende grondrechten

Voorbeelden van grondrechten: zie paragraaf 2 bij onderdeel 3

Grondrechten [vrijheidsrechten] zijn niet zonder grens en kunnen onderling met elkaar botsen.

Het is dan niet altijd eenvoudig om vast te stellen welk grondrecht voorgaat.

Dat oordeel is in een rechtsstaat aan de rechter.

Door de dreiging van terrorisme

Die dreiging van aanslagen leidt tot:

meer beveiligingsmaatregelen

meer opsporingsmaatregelen en opsporingsbevoegdheden

meer wetgeving met zwaardere straffen

De discussie over de rechtsstaat die daar mee samenhangt is:

Komt de rechtsbescherming van burgers onder druk door meer maatregelen voor de rechtshandhaving?

Worden burgers beperkt in hun grondrechten door verruiming van opsporingsbevoegdheden?

Zorgt het overheidsbeleid naar meer veiligheid tot vermindering/inperking van de vrijheid van burgers?

Theorieën over de oorzaken van crimineel gedrag: Wie wordt crimineel?

Rationele-keuze theorie [Marcus Felson, 1976]

Volgens Felson hangt het plegen van misdrijven plegen af van de inschatting van een bepaalde situatie (gelegenheid).

Het plegen van misdrijven zou worden bepaald door de gelegenheid die zich voordoet.

Daders maken een afweging tussen “voordeel van de criminaliteit” en “nadeel van de pakkans”.

Sociobiologische theorie [Edward Wilson, 1975]

Volgens Wilson is erfelijkheid (naast opvoeding) de belangrijke factor in het verklaren van crimineel gedrag. Het gaat om de vraag in hoeverre crimineel gedrag is aangeboren, d.w.z. evolutionair en genetisch is bepaald [en in het DNA van iemand zit].

Iemand is dus bij de geboorte geen “onbeschreven blad”

Biologische factoren werken door in gedrag en dus ook in criminele gedragingen.

Bindingstheorie [Travis Hirschi, 1969]

Volgens Hirschi zit in ieder mens iets crimineels. Maar de meeste mensen weten deze gevoelens te onderdrukken, omdat ze bindingen hebben die ze niet zomaar op het spel willen zetten.

Die bindingen zijn bijv. familie, gezin, vrienden, collega's.

Psychoanalyse [Sigmund Freud, ca. 1930]

Volgens Freud is er een verband tussen crimineel gedrag van een volwassene en hun ervaringen tijdens de kindfase, zoals het ontwikkelen van inlevingsvermogen.

Iedereen zou een “superego” hebben: dat is een combinatie van een geweten en de idealen die iemand voor zichzelf heeft ontwikkeld. Als de balans tussen deze delen van de persoonlijkheid verstoord raakt en je “innerlijke beoordelaar” niet goed werkt, kan dit leiden tot afwijkend of crimineel gedrag.

Aangeleerd gedrag theorie [Edwin Sutherland, 1947]

Volgens Sutherland gaan mensen die als kind of jongere veel met criminaliteit in aanraking zijn geweest, later vaak zelf ook crimineel gedrag vertonen.

Het criminele gedrag is aangeleerd. De “slechte buurt” en de “verkeerde vrienden” vormen een voedingsbodem, waarin jongeren opgroeien zonder besef van “goed en kwaad”.

Anomietheorie [Robert Merton, 1957 / 1968]

anomie → = “normloosheid”, geen normbesef.

Volgens Merton ontstaat crimineel gedrag door de kloof tussen levensdoelen die mensen voor zichzelf stellen en de beperkte middelen die ze hebben om die doelen op een legale manier te bereiken. Sociale ongelijkheid kan bij bepaalde (groepen)mensen leiden tot afwijkend en crimineel gedrag omdat ze geen normbesef hebben kunnen ontwikkelen.

Illustratie voorkant:

https://www.google.nl/imgres?imgurl=http://www.lpbuurtbussen.nl/_Media/vrouwe_justitia-links.gif&imgrefurl=http://www.lpbuurtbussen.nl/nieuwsbrieven/nieuwsbrief-6/art-congres/programma/wet--en-regelgeving.html&docid=LEAMj-JO53ok-M&tbnid=rpYMYMjyjbnmvM:&vet=1&w=204&h=317&bih=962&biw=1920&q=vrouwe%20justitia&ved=0ahUKEwi1qdXfyO7QAhVGpXQKHdITDkM4ZBAzCByoFDAU&iact=mrc&uact=8